

Tretja številka // varstvo ptic: Kmetijska politika je naravo v Evropi »pustila na cedilu« // narava: Invazivni vrsti komarjev v Sloveniji // portret ptice: Čuk // iz ornitoloških raziskav: Kako ptice zmanjšajo porabo energije med selitvijo // mi za ptice in naravo: Mladi ornitologi so raziskovali ptice Goričkega / Vrnitev »plavih vran« na Goričko

Svet ptic: 03, '14

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije // letnik 20, številka 03, oktober 2014 // ISSN: 1580-3600

→ SVET PTIC:

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 20, številka 03, oktober 2014 // ISSN: 1580-3600 (prej Novice DOPPS // ISSN: 1408-9629)

spletna stran revije:

<http://ptice.si/publikacije/svet-ptic>

izdajatelj:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®), p. p. 2990, SI-1000 Ljubljana

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikoni so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja.

Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

naslov uredništva:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®), Tržaška cesta 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana, tel.: 01 426 58 75, fax: 01 425 11 81, e-pošta: dopps@dopps.si, spletna stran: ptice.si

glavna urednica:

Petra Vrh Vrezec

e-pošta: petra.vrh@dopps.si

uredniški odbor: Luka Božič, Alenka Bradač, Katarina Denac, Tomaž Mihelič, Jakob Smole, dr. Tomi Trilar, Barbara Vidmar, doc. dr. Al Vrezec

lektoriranje: Mojca Pipan

art direktor: Jasna Andrič

oblikovanje: Mina Žabnikar

prelom: Metka Ciuha, Camera d.o.o.

tisk: Schwarz print d.o.o.

naklada: 2.500 izvodov

izhajanje: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno.

Revijo sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS).

Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610. Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Prispevke lahko pošiljate na naslov uredništva ali na elektronski naslov: petra.vrh@dopps.si

Za objavo oglasov pokličite na društveni telefon ali pošljite e-mail glavni urednici.

Poslanstvo DOPPS: Delamo za varstvo ptic in njihovih življenjskih okolij. S tem prispevam k ohranjanju narave in blaginji celotne družbe.

predsednik: Rudolf Tekavčič

podpredsednica: dr. Tatjana Čelik

upravni odbor: Tilen Basle, Peter Krečič, Cvetka Marhold, Tomaž Mihelič, mag. Iztok Noč, Tanja Šumrada

nadzorni odbor: prof. dr. Franc Janžekovič, prof. dr. Peter Legiša, Bojan Marčeta, dr. Tomi Trilar

direktor: doc. dr. Damijan Denac

IBAN: SI56 0201 8001 8257 011

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

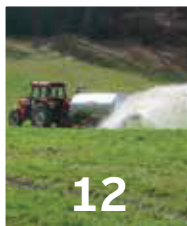
Fotografija na naslovnici:

Tudi mokrišča na selitveni poti so pomembna za ohranjanje martinov, čeprav pri nas ne gnezdi. Na sliki sta močvirna martinca (*Tringa glareola*) pri borbi za najboljše prehranjevalno mesto.

foto: Bojan Škerjanc

6

12

14

20

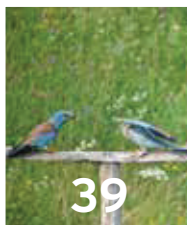
22

36

38

39

4

Ptice naših krajev

// Al Vrezec, Jurij Hanžel

6

Martinci Slovenije

// Luka Božič

12

Kmetijska politika je naravo v Evropi (zopet) »pustila na cedilu«

// Tanja Šumrada

14

Invazivni vrsti komarjev v Sloveniji

// Katja Kalan

16

Čuk

// Tomaž Berce

18

Kako ptice zmanjšajo porabo energije med selitvijo

// Maja Jankovec in Tadeja Kozjek

20

Franc Bračko - srčni naravovarstvenik in pobudnik ohranitve breguljk pri nas

// pogovarjala se je Petra Vrh Vrezec

22

S čim vse lahko hranimo ptice

// Petra Vrh Vrezec

24

Jesenska gostija

// Barbara Vidmar, ilustracija Kristina Krhin

31

Popis vodomca na Krki

// Gregor Bernard, Tomaž Jančar

32

Maroko, kraljeva dežela ob Atlantskem oceanu

// Gregor Domanjko in Mojca Podletnik

34

Jesenska opazovanja v naravi

// Blaž Blažič, Dejan Bordjan, Barbara Bric, Jernej Figelj, Miha Krofel, Slavko Polak, Petra Vrh Vrezec

36

Mladi ornitologi so raziskovali ptice Goričkega

// Katarina Denac

38

Labod na Krki še nedavno občudovana ptica - danes ni več tako

// Andrej Hudoklin

39

Vrnitev »plavih vran« na Goričko

// Gregor Domanjko in Robi Gjergjek

41

Spomladansko preštevanje znanilk pomladi

// Barbara Vidmar

42

Navihani krokarji

// Miha Krofel

44

20 let poljudnega društvenega glasila - 3. del

// Damijan Denac, Urša Koce

46

Breguljke ob gradbišču HE Brežice

// Branko Brečko

47

Siničke v mali šoli

// Zvonko Kokalj

48

Naj fotoulov

// Ivan Esenko, Branko Brečko, Aleksander Pritekelj, Miha Podlogar

49

Novice DOPPS

14

15

(*Chroicocephalus ridibundus*) in navadnih čiger (*Sterna hirundo*) v naslednjem letu. Košnjo smo opravili s strižno BCS kosilnico, ki smo jo za ta namen s čolnom prepeljali na otok. Sodelovalo je 14 prostovoljcev, med njimi je bilo precej mladih – osnovnošolcev in študentov. Brez redne košnje bi se otok čezmerno zarasel in postal neprimeren za gnezdenje obeh vrst. Z upravljanjem tako skrbimo za populacijo obeh ogroženih vrst. Letos je na Ptujskem jezeru gneznilo 72 parov čiger in 595 parov rečnih galebov. Opravili smo tudi ogled t. i. Malega otoka – ta je bil na našo pobudo pred nedavnim očiščen v okviru ekološke sanacije Ptujskega jezera. Z otoka so bile odstranjene tujerodne rastline, vrhni sloj pa je bil prekrit s finim prodom. Na tem otoku so tako ponovno nastale idealne razmere za gnezdenje navadne čigre, po tihem pa upamo celo na vrnitev na Dravi leta 1979 izumrle male čigre (*Sterna albifrons*). Ornitološka zanimivost tega dne pa je bilo vsekakor sedem kaspjskih čiger (*Hydroprogne caspia*), ki so nas kar nekaj časa opazovale pri delu. DD

15// Novi sodelavec na projektu LIVEDRAVA

S 1. septembrom letos smo na DOPPS zaposlili Tilna Basleta. Študirar je na Fakulteti za naravoslovje in matematiko v Mariboru in je diplomirani ekolog naravovarstvenik. Med nami je znan obraz. Kot mlad osnovnošolec je pisarno zasipaval s pismi s svojih ornitoloških terenov, kasneje pa bil vrsto let uspešen mladi ornitolog raziskovalec na Srečanjih

mladih ornitologov. Vedno je bil prisoten na vseh akcijah in vedno pripravljen pomagati kot prostovoljec tudi takrat, ko večini narava dela ni dišala. Tilna poleg velike predanosti delu odlikuje izvrstno poznavanje ptic in njihove ekologije, predvsem vodnih. Ima mentorske izkušnje pri delu z mladimi in je večkrat zastopal društvo ob pomembnejših priložnostih v tujini. Že doslej je dejavno sodeloval pri mnogih društvenih projektih – različnih ekoloških študijah, popisih, taborih, spletni strani itd. Zaposlen je kot varstveni ornitolog, njegove naloge pa bodo pretežno v okviru izvajanja projekta LIVEDRAVA. Želimo mu veliko uspehov pri delu in vse dobro. DD

16// Zaključili še zadnjo terensko akcijo na morju

Tekom letošnjega poletja smo uspešno zaključili še zadnjo terensko akcijo v okviru projekta SIMARINE-NATURA (LIFE10NAT/SI/1411) – telemetrijo sredozemskih vranjekov (*Phalacrocorax aristotelis*). Po lanskim neuspehih zaradi tehničnih težav z GPS oddajniki smo letos nadaljevali intenzivni lov, saj smo morali opremiti še vsaj enajst osebkov. Na začetku sezone smo si obetali uspeh na školjčičiščih pri Sečoveljskih solinah in Strunjanu, kjer vranjeki množično prenočujejo, vendar smo se kasneje preselili na staro lokacijo ob izolski ladjedelnici, saj so bili vranjeki na skupinskih prenočiščih izjemno nezaupljivi do splavov in boj, kamor smo namestili pasti. Večino smo tako ujeli na bojah pri Izoli, ki jih upora-

bljajo le kot dnevna počivališča tekom prehranjevanja na morju. Ujeli smo kar dvanajst osebkov, ki smo jim namestili barvne obročke in GPS oddajnike. Tako smo izpolnili načrt, da bomo tekom projekta pridobili podatke z najmanj dvajset osebkov – v preteklih dveh letih smo namreč uspešno sledili le devetim vranjekom. Vranjeki so nam posredovali kopico podatkov, na osnovi katerih bomo lahko določili značilnosti njihovih domačih okolišev. Začetne analize kažejo, da je večina vranjekov zelo zvesta svojemu območju prehranjevanja, ki se tekom sezone in celo med leti ne spreminja bistveno. Nekateri osebki pa območje prehranjevanja tudi menjajo. Največji potepuh med »našimi« vranjeki je bil Ilija, ki smo ga ujeli pri Izoli in se je sprva zadrževal na sredi Tržaškega zaliva, se nato preselil na obrobje delte Soče ter se kasneje vrnil k nam, v Piranski zaliv. Žal je po nekaj dneh vrnitve, kot kaže, poginil pri Savudriji. Daleč od naše obale zahajata tudi Tartini, ki smo ga ujeli pri Strunjanu, in Bepo, ujet pri Izoli (oba mladostna osebka). Kot posebnost pa naj omenimo še vranjeka Anteja, ki so ga obročkali že hrvaški kolegi, in sicer kot mladiča v gnezdu na otoku Oruda vzhodno od Lošinja. Ante bo spomladi dopolnil pet let in je povsem zadovoljen s turistično ponudbo v Piranskem zalivu, le da ga piranski brancin, kot kaže, ne zanima. Podatki o vseh ujetih vranjčkih so dostopni na spletni strani www.simarine-natura.ptice.si/rezultati/vranjeki. Ko bomo zaključili z analizami, pa bomo na spletni strani

projekta objavili tudi zemljevide njihovih domačih okolišev, zato vas vabimo k nadaljnjim ogledom spletne strani.

Projekt SIMARINE-NATURA se je konec poletja prevesil v drugo etapo, v kateri se intenzivno posvečamo statistični obdelavi podatkov o številčnosti in razširjenosti vranjekov, pridobljenih na terenu v letih 2012–2014, in identifikaciji morskih Mednarodno pomembnih območij za ptice (IBA). Predlog IBA moramo konec oktobra posredovati na BirdLife International, kjer ga bodo pregledali pristojni strokovnjaki, območja pa nato vključili v uradni IBA inventar. Tako bomo dobili uradno zasnovo za pripravo predloga novih morskih območij Natura 2000, ki ga bo izdelal Zavod za varstvo narave. **UK**

17// Vranjek Ari na 26. britanskem sejmu opazovanja ptic

Britanski sejem opazovanja ptic (British Birdwatching Fair) je največji svetovni dogodek, posvečen naravi, prostoživečim živalskim in rastlinskim vrstam. Letošnji, že 26. sejem je potekal od 15. do 17. avgusta v naravnem rezervatu Rutland Water v Angliji. Zbrana denarna sredstva so letos namenili BirdLife globalnemu programu za morske ptice. Tej mednarodni zvezi nevladnih organizacij za varstvo ptic bodo pomagala varovati svetovna morja in oceane. Na letošnjem sejmu se je predstavil tudi naš vranjek Ari, v slikanici *Vranjek Ari in njegovo prvo potovanje* avtoric Petre Vrh Vrezec in Kristine Krhin,

ki je nastala v okviru projekta SIMARINE-NATURA (LIFE10NAT/SI/141). Slikanico v angleškem jeziku so delili na BirdLife stojnici, sodelujoči pa so nas obvestili, da je bila publikacija prava uspešnica, ki je bila vseh vsem obiskovalcem. Žal je bila naklada daleč premajhna, da bi si jo lahko vsi odnesli domov. Ta tridnevni ornitološki dogodek vsako leto pritegne večje število ljubiteljev ptic in narave, lani kar 350 podjetij in organizacij ter 22.000 obiskovalcev. Vse večje zanimanje dokazuje, da je skrb za naravo vse bolj prisotna med ljudmi in da lahko s skupnimi močmi pripomoremo k varstvu narave. Birdfair je v svoji 25-letni zgodovini financiral številne varstvene projekte organizacije BirdLife International, med drugim obnovo tropskega deževnega gozda na Sumatri, omilitev prilova albatrosov na parangale v svetovnih oceanih, boj proti nezakonitemu pobijanju ujed na selitvi preko Malte ter še in še. **BR in UK**

18// Krilate zgodbe v Prirodoslovnem muzeju Slovenije

Vsako prvo nedeljo v mesecu ima Prirodoslovni muzej Slovenije prost vstop in na te dni prostovoljci izvajajo izobraževalni program. Namenjen je vsem obiskovalcem in poteka ob vitrinah s pticami, ki so del stalne razstave muzeja. Prostovoljci, ki so se v ta namen posebej usposobili, obiskovalcem predstavijo značilnosti petnajstih izbranih vrst ptic in jim predvajajo posnetek njihovega petja. Ponudijo jim, da se dotaknejo nojeve-

ga in sovinega jajca, sovinega izbljvka ter nekaj različnih peres. Od blizu si lahko pogledajo tudi, kako so videti gnezda in jajca različnih vrst ptic. Obiskovalci pogosto prepoznajo napeve in podobe tistih ptic, ki so pogoste obiskovalke njihove okolice. Hkrati pa se naučijo tudi veliko novega o vedenjskih in prehranjevalnih podobnostih in razlikah med posameznimi vrstami ptic. Vabljeni, da prisluhnete Krilatim zgodbam vsako prvo nedeljo v mesecu med 11. in 18. uro v Prirodoslovnem muzeju Slovenije. Hkrati boste lahko potežkali tudi mamutov zob in izvedeli kaj novega o okostju neveljskega mamuta. **MM**

19// Priročnik Ptice sveta zdaj tudi na spletu

Zbirko priročnikov Ptice sveta (Handbook of the Birds of the World) sestavlja 17 knjig, ki v angleškem jeziku na skupno 13.367 straneh podrobno predstavljajo vse do junija 2013 znane vrste ptic na svetu. Predstavitve vključujejo tudi zemljevide razširjenosti posamezne vrste, risbe in fotografije. Zadnja tiskana knjiga zbirke je bila izdana lansko leto, letos pa je celotna zbirka na voljo tudi na spletu. Najdemo jo na spletni strani www.hbw.com, na kateri so zbrani vsi podatki iz tiskane izdaje (taksonomija, podvrste, razširjenost, opisne beležke, življenjski prostor, prehrana in prehranjevanje, gnezdenje, selitve, status in zaščita, bibliografija ...), poleg tega pa vključuje še različne povezave do angleških opisov vrst z mnogimi slikami, zvočnimi in video posnetki. Uporabnik lahko dodaja